

УДК 631.1:001

СТРУКТУРА ЗНАНЬ З АГРАРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

*Г.М. Чорний, доктор економічних наук
І.А. Міщенко, кандидат економічних наук*

Проаналізовано структуру навчальної дисципліни «менеджмент» з концептуальних позицій кібернетики, запропоновано варіант об'єктивного ланцюга управлінських явищ, який має бути основою формування блоків управлінських знань з наступним опрацюванням тематики курсу цієї навчальної дисципліни.

Менеджмент, управління, управлінські явища, блоки управлінських знань, теми занять.

Термін «управління» як наука – це сукупність певних емпіричних і теоретичних знань про управлінські явища в біологічних, соціальних, технічних і змішаних динамічних системах, яким вони притаманні, як атрибути. Теоретичні знання відображують у людській свідомості управлінські явища не лише за формою, як це властиво емпіричному рівню пізнання, а й відтворюють внутрішню сутність цих явищ у відповідних поняттях, категоріях, законах і принципах, як об'єктивних істинах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Свідоме засвоєння теоретичних знань з кожної навчальної дисципліни, в тому числі і аграрного менеджменту, буде успішним за умови їх систематизації, тобто поділу на певні однорідні частини (блоки) в логічній послідовності.

У монографіях, підручниках і навчальних посібниках такий поділ управлінських знань, безумовно, має місце у формі розділів, модулів, тем тощо. Проте їх логічна послідовність не завжди витримується. Так було за Радянського Союзу і по інерції ці вади мають місце у виданнях незалеж-

ної України: Й.С. Завадський (1992, 2002), А.В. Шегда (2002), С.П. Дем'яненко (2005), Л.В. Романова (2006), Г.В. Осовська (2007), В.А. Рульєв, С.О. Гуткевич (2011), С.І. Михайлов (2012).

В цих та інших подібних працях послідовність структурних частин дисципліни, а, відповідно, і тем, є свого роду продуктом суб'єктивного ставлення авторів до проблеми.

Мета дослідження – обґрунтування логічної, об'єктивної послідовності розділів знань з аграрного менеджменту.

Виклад основного матеріалу. У 1948 році вперше побачили світ праці Норберта Вінера «Кібернетика, або управління і зв'язок у тварині і машині». Вона дала початок розвитку нової гілки знань – кібернетики як загальної теоретичної основи управлінських явищ.

Кібернетика вважає тварину, машину і людину динамічними системами, а їх об'єднання в різних однорідних і різнорідних комбінаціях – системами вищого порядку з відповідною ієрархією.

Саме тому, аграрний сектор економіки – це свого роду макросистема, до класу якої входять системи нижчого порядку. Серед них базовими були і залишаються аграрні підприємства і господарства, управління в яких і є передусім предметом вивчення в теорії аграрного менеджменту. Проблема полягає в тому, як уже опрацьовані і апробовані блоки (розділи) знань з управління розмістити в об'єктивній, зрозумілій, логічній послідовності. Характерно при цьому, що кожен окремий блок (розділ) знань підручників і посібників має безпосереднє відношення до конкретного управлінського явища. А тому напрошується пропозиція спочатку спробувати розібратись у формах управлінських явищ, послідовності їх виникнення й існування на рівні аграрного підприємства (господарства).

Як було зазначено, з позицій кібернетики аграрне підприємство (господарство) є складною системою, до складу якої входять біологічні, технічні й соціальні елементи. А тому з самого початку авторам робіт з аграрного менеджменту доцільно всебічно розглянути структуру цих аграрних складних систем: їх минуле, сучасне та прогнозоване майбутнє в організаційному і правовому аспектах. Теоретичне осмислення цього явища і мусить бути першим блоком (розділом) знань з аграрного менеджменту.

Наступне (друге) управлінське явище в аграрній сфері полягає в тому, що підприємства (господарства) знаходяться в динамічному стані, а тому з позиції кібернетики належить з'ясувати теоретично цей стан як сутність управління в них.

Третє об'єктивне послідовне явище спостерігається у формі діяльності управлінських працівників підприємства (господарства), які є джерелом динамічного активного стану цих суб'єктів господарювання на землі. Це явище має підстави абстрагуватись у черговий (третій) блок знань з теорії як управлінські кадри та управлінські органи.

Адекватність розділів теорії (блоків знань) з аграрного менеджменту об'єктивному ланцюгу управлінських явищ

Тривалі спеціальні спостереження за управлінськими явищами на рівні підприємств (господарств) дозволяють запропонувати продовження їх щойно розпочатого ланцюга в належній об'єктивній послідовності, а саме:

4. Зміст діяльності управлінських працівників.
5. Види практичної роботи управлінських працівників.
6. Способи виконання робіт управлінськими працівниками.
7. Переваги і домінування певних способів при виконанні управлінських робіт.
8. Чинники обмеження практичної діяльності управлінських працівників.
9. Наслідки управлінської діяльності працівників і спеціалістів.

Відповідно до цих об'єктивно послідовних явищ теорії аграрного менеджменту доцільно сформувати аналогічні блоки (розділи) знань як основи тем дисципліни (див. рисунок).

Цей об'єктивний ланцюг управлінських явищ в гармонійному поєднанні з їх адекватним абстрактним відтворенням має підстави бути фундаментом теорії аграрного менеджменту.

Стрижнем теорії управління і в національному менеджменті, і його світових придбаннях вважається вчення про функції суб'єктів управління, які в різних інтерпретаціях традиційно зводяться до чотирьох видів робіт менеджера: планування, організування, керування і контролювання. Так вони й тлумачаться в підручниках і навчальних посібниках. Проте в реальній практиці керівник виконує не чотири а сім загальних функцій: спочатку *обліковує інформацію, оцінює ситуацію, визначає мету* і лише потім планує, організовує, керує і контролює. Це дискусійне положення теорії менеджменту (чотири чи сім загальних функцій) заслуговує на увагу дослідників, і про нього варто говорити при кожній нагоді, але воно залишається за межами мети статті, щоб в ній вести предметну розмову.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Управлінські явища на рівні сільськогосподарських підприємств (господарств) існують як самодостатні джерела знань емпіричного характеру. Водночас, звичайні дослідницькі спостереження дозволили виявити зв'язок між ними у формі об'єктивного послідовного логічно виправданого ланцюга, який розпочинається з формування конкретного суб'єкта господарської діяльності і завершується наслідками управління в ньому.

Оскільки теорія аграрного менеджменту є абстрагованою практикою з управлінських явищ, то останні по відношенню до теорії є первинними. Логіка об'єктивного ланцюга управлінських явищ потребує аналогічних до структури цього ланцюга послідовних об'єктивних блоків управлінських знань.

Залежно від обсягу навчального часу з дисципліни "аграрний менеджмент" для конкретних спеціальностей, ці блоки знань можуть легко розподілятися на структурні елементи нижчого порядку, тобто, конкретні теми з цього курсу в контексті ланцюга блоків знань.

Список літератури

1. Дем'яненко С.І. Менеджмент аграрних підприємств : навч. посіб. / С.І. Дем'яненко. – К. : КНЕУ, 2005. – 347 с.
2. Завадський Й.С. Менеджмент : підручник у 2 т. Т. 2. / Й.С. Завадський. – К. : Вид-во європ. ун-ту, 2002. – 640 с.
3. Осовська Г.В. Менеджмент організацій : навч. посіб. / Г.В. Осовська, О.А. Осовський. – К. : Кондор. – 2007. – 676 с.
4. Романова Л.В. Управління підприємницькою діяльністю : навч. посіб. / Л.В. Романова – К. : Кондор. – 2007. – 676 с.
5. Рульєв В.А. Менеджмент : навч. посіб / В.А. Рульєв – К. : Центр навчальної літератури, 2011. – 312 с.
6. Шегда А.В. Менеджмент : навч. посіб. / А.В. Шегда – К. : Знання. – 2002. – 583 с.

Проанализирована структура учебной дисциплины «менеджмент» из концептуальных позиций кибернетики, предложен вариант объективной цепи управленческих явлений, который должен быть основой формирования блоков управленческих знаний с последующей обработкой тематики курса этой учебной дисциплины.

Менеджмент, управление, управленческие явления, блоки управленческих знаний, темы занятий.

Analyzed the structure of the course "management" of the conceptual position of cybernetics, the variant chain management objective phenomena, which should be the basis for the formation of blocks of management knowledge in the following subjects of the course of study and discipline.

Management, administration, events management, management knowledge blocks, classes topics.